8. Іваненко В. С. Система управління надзвичайними ситуаціями в умовах воєнних викликів: муніципальний аспект. Інтеграція науки та практики управління в умовах соціокультурних трансформацій: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практич. конф. (28 квітня 2026 року, м. Лубни). Лубни : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2026. С. 116-121. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/26716.

9. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130.

10. Іваненко В. С. Специфіка розвитку підприємств у посткризових умовах : тези доповідей XII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 29-31 жовтня 2025 р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 344-346. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23086.

11. Курепін В. М., Іваненко В. С., Марченко Д. Д. Цивільний захист: надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу. Частина 2 Надзвичайні ситуації техногенного характеру: дії населення при загрозі та у разі виникнення надзвичайних ситуацій : навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2026. 397 с. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/24226.

УДК 331.45:613.6:636.4

МІКРОКЛІМАТ ЯК ФАКТОР БЕЗПЕКИ: ОЦІНЮВАННЯ УМІВ ПРАЦІ У СВІНАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Антоніна Галєєва

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Забезпечення безпечних і здорових умов праці є одним із ключових обов'язків роботодавця та важливою складовою ефективної діяльності СГПП «ТехМет-Юг». Відповідно до законодавства України про охорону праці, роботодавець несе безпосередню відповідальність за створення належних умов праці, організацію безпечного виробничого процесу, впровадження профілактичних заходів щодо запобігання виробничому травматизму та професійним захворюванням. Його обов'язком є забезпечення функціонування системи управління охороною праці, проведення інструктажів, навчання та перевірки знань працівників [1, с. 70], організація медичних оглядів, забезпечення працівників засобами особистого та колективного захисту, а також контроль за дотриманням вимог безпеки під час виконання виробничих завдань.

Відповідальність роботодавця набуває особливого значення через наявність значної кількості небезпечних та шкідливих виробничих факторів. У свинарських приміщеннях працівники можуть піддаватися впливу несприятливого мікроклімату, підвищеної вологості, концентрацій аміаку, сірководню та пилки, які перевищують допустимі норми. У такому разі роботодавець зобов'язаний забезпечити ефективну роботу вентиляційних систем, здійснювати постійний контроль параметрів повітряного середовища та своєчасно вживати заходи щодо усунення виявлених недоліків.

Якщо керівництво підприємства не забезпечує належного контролю за станом виробничої середовища, що призводить до погіршення здоров'я працівників [2, с. 162] або виникнення професійних захворювань, воно може бути притягнуте до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Разом із роботодавцем важливу роль у забезпеченні безпеки праці відіграють самі працівники [3, с. 157]. Законодавство покладає на них обов'язок піклуватися про особисту безпеку та здоров'я, а також про безпеку оточуючих під час виконання трудових обов'язків. Працівники повинні знати та виконувати вимоги інструкцій з охорони праці, правильно використовувати обладнання, засоби особистого захисту, проходити навчання, інструктажі та медичні огляди. Вони також зобов'язані повідомляти керівництво про будь-які несправності обладнання, аварійні ситуації чи загрози для життя та здоров'я працівників.

Практика свідчить, що значна частина нещасних випадків на виробництві пов'язана не лише з технічними недоліками, а й із порушенням працівниками встановлених правил безпеки. Працівник свиноферми може самовільно відключити систему вентиляції для зменшення шуму чи протягів у приміщенні [4, с. 251]. Такі дії здатні призвести до накопичення шкідливих газів у повітрі та створити небезпечні умови праці як для самого працівника, так і для його колег. Іншим прикладом є ігнорування використання засобів індивідуального захисту під час проведення дезінфекції приміщень, що може стати причиною отруєння чи виникнення професійних захворювань.

Ефективна система охорони праці можлива лише за умови взаємної відповідальності роботодавця та працівників. Роботодавець повинен створити безпечні умови праці та забезпечити належний контроль за їх дотриманням, а працівники сумлінно виконувати встановлені вимоги безпеки та не допускати дій, які можуть створити загрозу для життя та здоров'я. Лише спільна відповідальна поведінка всіх учасників трудового процесу сприяє зниженню виробничого травматизму [5, с. 143], попередженню професійних захворювань та підвищенню рівня безпеки на підприємстві.

Мікроклімат виробничих приміщень є одним із найважливіших факторів, що визначають умови праці, працездатність працівників та рівень їхнього здоров'я в умовах СГПП «ТехМет-Юг». До основних параметрів мікроклімату належать температура повітря, відносна вологість, швидкість руху повітря та інтенсивність теплового випромінювання. Відхилення цих показників від нормативних значень негативно впливає на організм людини [6, с. 19], викликає фізіологічне напруження, прискорює розвиток втоми, знижує продуктивність праці та може стати причиною виникнення професійних захворювань. Особливо актуальною ця проблема є для працівників свинарських комплексів, де параметри мікроклімату можуть суттєво змінюватися залежно від сезону року, технології утримання тварин та ефективності роботи вентиляційних систем.

Підвищена температура повітря у виробничих приміщеннях призводить до порушення процесів терморегуляції організму. У спекотних умовах працівник швидше втрачає рідину через потовиділення, що супроводжується зневодненням, порушенням водно-сольового балансу та зниженням фізичної витривалості. У працівників можуть виникати головний біль, запаморочення, прискорене серцебиття, сонливість та загальна слабкість [7, с. 286]. Під час літнього періоду в приміщеннях для вирощування молодняку свиней температура може перевищувати рекомендовані показники через недостатню вентиляцію та тепловиділення від тварин. У таких умовах працівники швидше втомлюються, частіше допускають помилки під час виконання технологічних операцій та мають підвищений ризик виникнення теплового виснаження.

Не менш небезпечним є вплив знижених температур. Тривале перебування у холодному середовищі викликає переохолодження організму, знижує швидкість реакції, погіршує координацію рухів та зменшує чутливість кінцівок. Це може стати причиною травмування під час роботи з обладнанням або інструментами [8, с. 280]. Регулярний вплив низьких температур сприяє розвитку простудних захворювань, запальних процесів органів дихання та захворювань опорно-рухового апарату. У зимовий період працівники можуть виконувати роботи у неопалюваних господарських приміщеннях або на відкритих майданчиках ферми, що створює додаткове навантаження на організм.

Важливе значення має і вологість повітря. Надмірно висока вологість у поєднанні з підвищеною температурою ускладнює теплообмін між організмом та навколишнім середовищем, що посилює ризик перегрівання. У свинарських приміщеннях підвищена вологість часто виникає через випаровування води, виділення вологи тваринами та недостатню ефективність вентиляційних систем [9, с. 147]. Такі умови сприяють розвитку грибків та мікроорганізмів, які можуть викликати алергічні реакції та захворювання органів дихання. Натомість надто низька вологість призводить до пересихання слизових оболонок очей та дихальних шляхів, підвищуючи ризик інфекційних захворювань.

Суттєвий вплив на самопочуття працівників має швидкість руху повітря. Недостатній повітрообмін сприяє накопиченню тепла, вологи, пилу та шкідливих газів, тоді як надмірна швидкість руху повітря викликає відчуття протягів, переохолодження окремих ділянок тіла та

підвищує ризик виникнення простудних захворювань. На свинарських фермах нераціональна робота вентиляційного обладнання може призводити як до застою повітря [10, с. 268], так і до надмірного охолодження робочих зон.

Особливу небезпеку становить поєднання несприятливого мікроклімату із забрудненим повітрям виробничих приміщень шкідливими газами. У процесі вирощування молодняку свиней у повітрі можуть накопичуватися аміак, сірководень, вуглекислий газ та органічний пил. За умов недостатньої вентиляції їх концентрація зростає, що негативно впливає на органи дихання та загальний стан працівників. Навіть за відносно невеликих концентрацій аміаку працівники можуть відчувати подразнення слизових оболонок очей, носа та горла, кашель, головний біль та швидку втому. Тривалий вплив таких факторів здатний спричинити хронічні захворювання дихальної системи та зниження працездатності.

Несприятливий мікроклімат негативно впливає на психофізіологічний стан людини. Постійний дискомфорт, викликаний перегріванням, переохолодженням або підвищеною вологістю, знижує концентрацію уваги, погіршує пам'ять, гальмує швидкість прийняття рішень та збільшує ймовірність помилкових дій. В результаті підвищується ризик виробничого травматизму, особливо під час роботи з механізмами, транспортними засобами або електрообладнанням. Дослідження свідчать, що навіть незначне відхилення параметрів мікроклімату від оптимальних значень може призвести до зниження продуктивності праці на 10-20 %, а в окремих випадках і більше. Саме тому підтримання нормативних параметрів мікроклімату у приміщеннях для вирощування молодняку свиней є необхідною умовою забезпечення безпечних та здорових умов праці на підприємстві СГПП «ТехМет-Юг».

В результаті проведеного аналізу встановлено, що мікроклімат виробничих поміщень є одним із найважливіших факторів, які впливають на умови праці працівників свиноферми. Відхилення температури, вологості та швидкості руху повітря від нормативних значень негативно впливають на самопочуття, здоров'я та працездатність персоналу [11, с. 208]. Особливу небезпеку становить поєднання несприятливих параметрів мікроклімату з підвищеним вмістом шкідливих газів та пилу у повітрі робочої зони. Тривалий вплив таких факторів може спричиняти професійні захворювання органів дихання, серцево-судинної системи та зниження працездатності працівників.

Проведений аналіз показав необхідність постійного контролю параметрів виробничого середовища у приміщеннях для вирощування молодняку свиней. Важливим напрямом підвищення безпеки праці є удосконалення систем вентиляції та підтримання нормативних показників мікроклімату. Запропоновані організаційні та технічні заходи сприятимуть покращенню умов праці та зменшення професійних ризиків. Реалізація цих заходів дозволить підвищити рівень охорони праці, зберегти здоров'я працівників та забезпечити ефективну діяльність СГПП «ТехМет-Юг».

Список використаних джерел

1. Іваненко В.С. Залучення фахівців сторонніх служб для проведення оцінки ризиків на робочому місці // OSHAgro – 2023 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 69-71. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15935.

2. Курепін В. М., Іваненко В. С., Марченко Д. Д. Цивільний захист: надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу. Частина 2 Надзвичайні ситуації техногенного характеру: дії населення при загрозі та у разі виникнення надзвичайних ситуацій : навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2026. 397 с. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/24226.

3. Курепін В. М. Механізм фінансування та громадської участі в забезпеченні заходів безпеки на локальному та регіональному рівнях. Modern Economics. 2026. № 55(2026). С. 153-161. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V55(2026)-21.

4. Колесник Д. Безпека експлуатації обладнання та його обслуговування на свинофермі ТОВ «Золотий колос» Миколаївський області. Інновації в агроінженерії : матеріали міжнародної науково-

практичної конференції (м. Миколаїв, 7-9 квітня 2026 р.). Миколаїв : МНАУ, 2026. С. 248-253. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/25483.

5. Іваненко В. С. Інновації у сфері безпеки: захист різних сфер діяльності місцевих громад. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 141-144. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20102.

6. Іваненко В. С. Порівняльна характеристика кваліфікаційних вимог та стандартів до фахівців у галузі охорони праці на підприємствах аграрного профілю. Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України : збірник тез наук.-теорет. 36-ї студентської конф. (м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 17-20. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17834.

7. Іванова А. Роль людського фактора у забезпеченні безпеки праці в свинарстві. Інновації в агроінженерії : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 7-9 квітня 2026 р.). Миколаїв : МНАУ, 2026. С. 282-287. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/25489.

8. Шутова О. Формування безпечного виробничого середовища у свинарських комплексах в умовах ННПЦ МНАУ. Інновації в агроінженерії : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 7-9 квітня 2026 р.). Миколаїв : МНАУ, 2026. С. 276-281. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/25488.

9. Ivanenko V. Technological load on the natural environment of the Mykolaiv region: problems, solution ways. Науково-практична конференція, присвячена Всесвітньому метеорологічному дню «На варті кліматичних дій» та Всесвітньому дню водних ресурсів «Вода для миру» (м. Київ, 22-23 березня 2024 р.). Київ, 2024. С. 146-148. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18868.

10. Кулєшов Д. Особливості забезпечення безпеки у свинарських комплексах навчально-наукових центрів. Інновації в агроінженерії : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 7-9 квітня 2026 р.). Миколаїв : МНАУ, 2026. С. 265-270. https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/25486.

11. Іваненко В. С. Штучний інтелект у системах безпеки. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: збірник наук. праць V Всеукраїнської науково–практичної конференції викладачів та фахівців–практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 207-209. URL:https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21887.

УДК 159.923.2:159.9.072:614.8

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОВЕДІНКОВИХ РИЗИКІВ ЧОЛОВІКА У НЕБЕЗПЕЧНИХ СИТУАЦІЯХ

Єлизавета Добровольська

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Науковий керівник: В. М. Курепін,
канд.екон.наук, доцент кафедри методики професійного навчання
Миколаївський національний аграрний університет

Сучасне життя українців відбувається в умовах підвищеної небезпеки: воєнні дії, повітряні тривоги, аварії на інфраструктурі, природні катастрофи, насильство, ДТП. У таких ситуаціях людина має дефіцит часу, неповну інформацію та сильний стрес. Чому в однаковій загрозі одна людина діє чітко і рятує інших, друга – завмирає , а третя – панікує і заважає? Одне з пояснень – самооцінка. Як базовий компонент Я-концепції вона визначає: як людина оцінює загрозу, чи вірить у власні сили, яку стратегію обере – боротися, тікати, завмерти чи підкоритися.Тому тема є актуальною як для теорії психології стресу та кризи, так і для практики — підготовки населення, військових, рятувальників, волонтерів.